

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Коломийський навчально — науковий інститут

Кафедра педагогіки і психології

СИЛАБУС

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КРАЄЗНАВЧО — ЕКСКУРСІЙНА РОБОТА В НУШ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Початкова освіта

за спеціальністю A3 Початкова освіта

галузі знань А Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 25 від 11 2025 р.

м. Коломия — 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Краєзнавчо — екскурсійна робота в НУШ
Викладач (-і)	Борис У.З.
Контактний телефон викладача	0979530240
E-mail викладача	uliana.borys@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації до самостійної роботи проводяться на практичних заняттях і згідно графіку консультацій викладача
2. Анотація до навчальної дисципліни Навчальна дисципліна «Краєзнавчо-екскурсійна робота в НУШ» є вибірковою компонентою освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти педагогічного спрямування. Дисципліна зорієнтована на формування у майбутніх учителів системного розуміння краєзнавства як важливого ресурсу реалізації компетентнісного підходу в умовах Нової української школи та розвитку здатності організовувати освітній процес у відкритому навчальному просторі. Зміст дисципліни охоплює теоретичні засади краєзнавчо-екскурсійної діяльності, методику планування й проведення навчальних екскурсій, особливості інтеграції краєзнавчого матеріалу в освітні галузі НУШ, а також практичні аспекти проєктної, дослідницької та виховної роботи з учнями. Значну увагу приділено формуванню навичок безпечної організації екскурсій, використанню активних та інтерактивних методів навчання, залученню ресурсів географічного, біологічного, історичного й культурного середовища рідного краю. Опанування дисципліни сприяє розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів, зокрема здатності до педагогічної творчості, організації неформальної та інтегрованої освіти, формування в учнів громадянської, екологічної та культурної свідомості. Дисципліна має прикладний характер і забезпечує підготовку здобувачів освіти до практичного використання краєзнавчо-екскурсійної роботи у професійній діяльності в закладах загальної середньої освіти.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни Мета навчальної дисципліни полягає у всебічному ознайомленні студентів із теоретичними та методичними засадами краєзнавчо - екскурсійної роботи в умовах Нової української школи та формуванні професійних компетентностей, необхідних для її ефективної організації у школі. Дисципліна передбачає надання теоретичних знань щодо сутності краєзнавства, його педагогічного потенціалу, значення для формування ключових компетентностей молодших школярів, а також нормативно-правових засад організації екскурсій. Особлива увага приділяється опануванню діяльнісного, дослідницького та проєктного підходів як базових у реалізації краєзнавчо-екскурсійної діяльності, а також інтеграції краєзнавчого матеріалу зі змістом освітніх галузей НУШ. Студенти набувають умінь планувати, організовувати та проводити краєзнавчі екскурсії з урахуванням вікових особливостей учнів, застосовувати інтерактивні, ігрові та дослідницькі методи навчання з метою розвитку пізнавального інтересу, спостережливості, критичного мислення й	

екологічної культури учнів.

Дисципліна спрямована на формування практичних компетентностей у використанні природного, історичного та культурного середовища рідного краю як освітнього ресурсу, створенні маршрутів і планування екскурсій, організації проєктної діяльності та забезпеченні безпечних умов участі учнів у краєзнавчо-екскурсійній роботі. Окрім того, студенти готуються до оцінювання результатів навчальної діяльності учнів, інтегрування краєзнавчого компонента в освітній процес та використання екскурсій як ефективного засобу навчання, виховання і соціалізації учнів.

4. Програмні компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

5. Програмні результати навчання

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності мотивацію до навчання учнів, формувати в них.

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та

типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи .			
ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття	Загальна кількість годин		
лекції	10		
семінарські заняття / практичні / лабораторні	20		
самостійна робота	60		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
8	A3 Початкова освіта	IV	Вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади краєзнавчо-екскурсійної роботи в НУШ		2	6 20
Тема 1. Краєзнавство та екскурсії в системі Нової української школи		-	2 10
Тема 2. Івано-Франківська область як об'єкт комплексного краєзнавчого вивчення		2	4 10
Змістовий модуль 2. Основні напрями та методика краєзнавчо-екскурсійної роботи		8	14 40
Тема 3. Екскурсія як форма організації освітнього процесу : типи, структура, методика організації та проведення.		2	4 10
Тема 4. Методи дослідження і дослідницька робота під час краєзнавчих екскурсій: географічне краєзнавство, історичне краєзнавство, біологічне краєзнавство, етнографічне краєзнавство, літературне і педагогічне краєзнавство, господарче краєзнавство, екологічне краєзнавство		4	4 10
Тема 5. Позакласне краєзнавство: методи й прийоми краєзнавчої роботи . Методика організації та проведення роботи туристсько- краєзнавчого гуртка		2	4 10
Тема 6. Шкільний музей як організаційно-методичний центр краєзнавчої роботи			2 10
ЗАГ.		10	20 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної	Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до затверджених кафедрою критеріїв та конвертується у національну шкалу успішності («відмінно»,		

дисципліни	«добре», «задовільно», «незадовільно») і трансферну шкалу ЄКТС («А», «В», «С», «D», «Е», «Fх», «F»).
Вимоги до письмових робіт	Рейтинг успішності студента складається з його активності на лекційних і практичних заняттях, отриманих балів за виконання самостійної роботи, письмових (тестових), творчих робіт. Ураховується участь студентів у науково-дослідницькій роботі (підготовка тез, підготовка наукових статей, підготовка доповідей на науково-практичну конференцію, участь у позааудиторній роботі – до 5 заохочувальних балів).
Семінарські заняття	Оцінювання здійснюється за тести, контрольну роботу, реферати та презентації. Оцінка враховує зміст, правильність виконання, самостійність, креативність, активність у груповій роботі та якість презентації. Неприпустимі плагіат, списування та виконання завдань за допомогою штучного інтелекту.
Умови допуску до підсумкового контролю	-
	Студент допускається до підсумкового контролю з дисципліни, якщо виконав не менше 50% видів робіт, передбачених програмою дисципліни. У разі невиконання цих вимог студент отримує повторний допуск відповідно до встановлених процедур. Якщо студент не склав контроль за другим разом, йому надається можливість скласти підсумковий контроль за третьою спробою за рішенням комісії. Студентам, які не виконали вимоги підсумкового контролю, рекомендується повторне вивчення дисципліни згідно з Положенням про повторне вивчення навчальних дисциплін у системі ECTS.

7. Політика навчальної дисципліни

Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності та усвідомлювати наслідки її порушення. Порушення регламентуються Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (посилання). Неприпустимі плагіат, списування та виконання завдань за допомогою штучного інтелекту.

Відвідування занять є обов'язковим складником навчального процесу. Лекції опрацьовуються самостійно через дистанційну платформу, практичні заняття відпрацьовуються у формі індивідуальної бесіди, усного або письмового опитування, виконання тестів та підготовки творчих проєктів. Студенти повинні продемонструвати знання пропущених тем та вміння їх практичного застосування. Активність, комунікабельність та готовність до творчості оцінюються при виставленні підсумкової оцінки. Регулюється Положенням про організацію та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти .

Неформальна освіта. Студенти можуть отримати додаткові бали за проходження курсів підвищення кваліфікації, рекомендованих платформами EdEra, Prometeus, Coursera, відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти. За пройдений курс нараховується 5 балів. Додатково до 5 балів можна отримати за активну участь у позааудиторній роботі: виступи на конференціях, підготовку статей до друку та здобуття неформальної освіти. Максимальна кількість додаткових балів — 5.

8. Рекомендована література

Базова

1. Брижак Н.Ю. Краєзнавча та туристична робота. Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності «Початкова освіта» : Мукачєво: МДУ, 2012. 116 с.
2. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2016. 248 с.
3. Грицай Н.Б. Методика підготовки та проведення екскурсій з біології : навчально-методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2016. 232 с.
4. Дудорова Л. Ю., Романенко В.В. Організація краєзнавчо-туристичної діяльності. Курс лекцій. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. 116 с.
5. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі: курс лекцій. Тернопіль: Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с
6. Колотуха О.В., Онищенко Є.В. Навчально-методичний комплекс курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи». Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2016. 32 с.
7. Колотуха О.В., Щербатюк Н.І. Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Навч. посібник. Кіровоград: ПП. Центр оперативної поліграфії Авангард», 2012. 186 с.
8. Королько А. Основи шкільного краєзнавства. Івано-Франківськ, 2019. 78 с.
9. Кравець Н.В. Краєзнавча робота в контексті навчально-виховної діяльності сучасного закладу освіти: методичний посібник. Дубно, 2016. 156 с.
10. Кузьма-Качур М.І., Горват М.В. Основи краєзнавства: навч.-метод. посібник. Київ : Ліра – К, 2016. 315 с.
11. Луцький Я. В., Косило М. Ю. Туристично-краєзнавча робота в школі. Івано-Франківськ : ЛІК, 1994. 80 с.
12. Маланюк Т.З. Краєзнавство і туризм : навч. посібник. :СПД І.О.Іванців, 2010. – 200с.
13. Навчальні екскурсії для молодших школярів. К.: Шкільний світ, 2007. 128с.
14. Організація екскурсійної та туристичної роботи з учнівською молоддю : навч.-метод. посіб. / уклад.: Є.І. Коваленко. Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2008. 65 с.
15. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110
16. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т.Тронько. К. : Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.

Допоміжна

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2012. 444 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навч. пос. – 2-ге видання перероб. та допов. – К. : Альтерпрес, 2010. – 404 с.
3. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.
4. Гілецький Й. Р. Популярно про Українські Карпати та основні пішохідні маршрути . – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. – 176 с.
5. Демідієнко О. Я. Основи краєзнавства . –Х. : Світ дитинства, 1999. – 96 с.
6. Долганова Н.Л., Кучеренко Н.Л. Організація діяльності керівника гуртка: навчальний посібник: Кривий ріг, 2020. 45 с.
7. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч.посіб. для студ. вищ. навч. заклад/ В.К.Федорченко, О.М.Костюкова, Т.А.Дьорова, М.М.Олексійко. К.: Кондор, 2004. 166с.
8. Костриця М. Ю. Шкільна краєзнавчо-туристична робота : навч. посібник. – К. :

Вища шк., 1995. – 223 с.

9. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посібник . – К. : Вища школа, 1994. – 180 с
10. Маланюк Т.З. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2010. 205 с.
11. Маланюк Т.З. Патріотичне виховання учнів основної школи засобами туристсько краєзнавчої роботи : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2017. 304 с.
12. Маланюк Т.З. Туристичне краєзнавство : курс лекцій. Івано-Франківськ : ПНУ, 2013. 132 с.
13. Основи краєзнавства : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. О.П. Реєнта. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 332 с.
14. Тумаш А.В. Виховний потенціал гурткової роботи: навчально-методичний посібник. Коростень, 2019. 32 с.
15. Українське краєзнавство: сторінки історії та історія культури : С.М. Домбровська, О.В. Поступна, О.В. Степанко. Харків : Видавництво ХНАДУ, 2019. 338 с.

Інтернет ресурси

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>.
2. Освітній сайт "Шкільна освіта" - <http://www.school.edu-ua.net>
3. Всеукраїнський шкільний <http://www.ednu.kiev.ua>
4. Бібліотеки <https://dir.meta.ua/ua/science-education/libraries-archives>
5. Електронні бібліотеки <https://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries>
6. Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.if.ua
7. Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.org.ua
8. Нова українська школа : веб-сайт. URL : <https://nus.org.ua/>
9. EdEra – студія онлайн-освіти. URL : <https://www.ed-era.com>.

Викладач: к.пед.н *Борис У. З.*